

Nya vallsorter inför säsongen 2018

Här presenteras fem aktuella vallsorter som är under marknadsföring inför växtsäsongen 2018, enligt uppgift från utsädesfirmorna Scandinavian Seed (SSD) och Lantmännen Lantbruk (LmL). Sorterna ingår i deras fröblandningar. Några har funnits med ett tag men inte presenterats här tidigare.

Resultaten baseras på den officiella sortprovningen t.o.m. 2016. I första hand är det sorternas uthållighet, avkastning och näringskvalitet som jämförs. Förkortning före snedstreck angiver utländsk sortföretagare; Bor = Boreal, Finland, DLF = DLF Seeds & Science, Danmark, HRB = Hodowla Roslin Bartazek, Polen och MIN = Jordbruksministeriet, Norge.

Ilte (Bor/SSD) är en sen tetraploid sort av rödklöver från Estland (Estonian Crop Research Institute, ECRI) som finns på EG-listan. Sorten har provats i norra Sverige och resultaten visar att det är en produktiv och uthållig sort med god återväxt. Avkastningen har varit jämbördig med mätaren SW Torun. Sorten har även provats i Götaland och Svealand, men det finns bara resultat från första vallåret, då den har gett stor total avkastning i Svealand jämfört med andra marknadssorter.

Edith (LmL), vitklöver, är framställd genom urval i Svalöv för vegetativ tillväxt i kombination med god frösättning. Sorten har provats sedan 2009 och togs in på den svenska sortlistan 2014. Edith har medelstora blad och är lämpad för slåtter. I södra Götaland är totalsköörden första vallåret relativt stor, vilket främst beror på en stor förstaskörd. Återväxten är däremot sämre. Detta mönster återfinns det andra vallåret, medan det tredje vallåret visar en starkare återväxt. Resultaten

från mellersta Götaland / södra Norrland visar också ett svagare andra vallår, medan särskilt det tredje vallåret gett stor avkastning vid samtliga skördetillfällen. Sammantaget pekar resultaten på en god uthållighet. Råproteinhalten är hög.

Radius (HRB/SSD), polsk sort från 2003, betecknas som en underart av blålusern, "mellanlusern" (mellanform av *Medicago sativa* (blålusern) och *Medicago falcata* (gullusern). Resultat föreligger endast från två försök, där sorten under de första provningsåren avkastat lika bra eller bättre än mätaren SW Nexus, medan den inte har hävdat sig avkastningsmässigt under det tredje vallåret. Återväxten under respektive vallår är emellertid god.

Lidar (MIN), timotejsort från Norge som har provats i norra Sverige. Sorten finns på EG-listan. Resultaten visar att sorten är uthållig och produktiv. Avkastningen ligger i nivå med Grindstad och Switch.

Mathilde (DLF/SSD) är en sen tetraploid sort av engelskt rajgräs av dansk ursprung. Den har samma tidighetsklass som mätaren SW Birger. Sorten är provad sedan 2007 i Sverige. I Götaland har Mathilde gett lika stor avkastning som SW Birger, med en tendens till lite större avkastning under andra vallåret. I Svealand ligger den totala avkastningen ett par

procent under mätaren båda vallåren, men det är inte statistiskt säkert. Sorten rekommenderas för Götaland i första hand.

Magnus Halling, SLU, Inst. för växtproduktionsökologi, tel: 018-67 14 29, e-post: magnus.halling@slu.se

Lästips

Barrlund, M. 2017. Sortprovning 2016 – vallgräs och vallbaljväxter. Sveriges lantbruksuniversitet. Inst. för norrländsk jordbruksvetenskap. Nytt 3. 4 s.

Halling, M.A. 2017. Vallväxter till slåtter och bete samt grönfoderväxter. Sortval för södra och mellersta Sverige 2017/2018. Sveriges lantbruksuniversitet, Inst. för växtproduktionsökologi. Se mer info nedan.

Vallväxter till slåtter och bete samt grönfoderväxter

Sortval för södra och mellersta Sverige
2017/2018

I Sortval redovisas de senaste resultaten från sortprovningen av 18 vall- och grönfoderarter i Sverige, i huvudsak från tioårsperioden 2007–2016. Aktuellt sortiment av 109 provade sorter beskrivs ingående och deras egenskaper jämförs. Detta bör kunna ge rådgivare, företag och enskilda en uppfattning om de mest lämpade sorterna beroende på klimatområde och odlingsinriktning.

Nya Sortval finns att ladda hem som pdf från Fältforsk, SLU (<http://www.slu.se/faltforsk>) eller via direktlänk: <http://www.ffe.slu.se/FFE/Info/sortvall.htm>

Sortval 2017/2018 publiceras också på papper och kan beställas gratis från Hushållningssällskapet Försäljning / HIR Skåne, Borgeby Slottsväg 11, 237 91 Bjärrred, tel: 046-71 36 98, mobil: 0708-81 66 11, e-post: Thomas.Linne@hushallningssallskapet.se. Ange titeln, önskat antal, ditt namn, adress och telefonnummer vid beställningen.

Magnus Halling, SLU, Inst. för växtproduktionsökologi, tel: 018-67 14 29, e-post: Magnus.Halling@slu.se

Hur har vallens tillväxtmönster förändrats på 54 år?

Det är viktigt att skörda slåttervallen vid rätt tidpunkt för att få ett vallfoder med önskad smältbarhet/energihalt. Vid tidpunkten för förstaskörd kan vallens dagliga tillväxt av torrsustans (ts) vara så stor som 150–250 kg per hektar, alltså ett ton ts på 4–7 dagar. Skördar man då för tidigt förlorar man en stor mängd högkvalitativt förstaskördsfoder och om man skördar för sent får man en stor mängd men med lågt näringsvärde. Därför är det viktigt att kunna förutsäga skördetidpunkten så att man är startklar när det är dags att skörda.

I ett projekt finansierat av Regional Jordbruksforskning för Norra Sverige har vi studerat hur dygnsmedeltemperaturen på tre gårdar har varierat från år 1961 till 2014. Dessutom har vi jämfört temperatursummor med klippta prov från skördetidsprognosgårdar och med resultat från skördetidsförsök.

Vad är temperatursumma?

Man brukar använda *dygnsmedeltemperaturen* för att förklara hur temperaturen påverkar tillväxt och näringsvärde. Dygnsmedeltemperaturen påverkar vallen på tre sätt: (1) bestämmer när växtsäsongen startar (tillväxtstart) (2) påverkar tillväxthastigheten samt (3) påverkar hur snabbt vallen byter utvecklingsstadium.

Datum för *meteorologisk tillväxtstart* definieras som första dagen av fem dagar i sträck då dygnsmedeltemperaturen har varit högre än eller lika med +5°C. *Temperatursumman / antalet graddagar* efter tillväxtstarten beräknas genom att man varje dag adderar det antal grader som dygnsmedeltemperaturen överstiger +5°C. Är temperaturen under +5°C, räknas den dagen som noll.

Vi har använt väderdata från SMHI där medelvädret för rutor i ett finmaskigt nät över Sverige har beräknats i efterhand med hjälp av information från både före och efter den aktuella dagen. Rutorna är 4 × 4 km (16 km²), dvs. ofta lagom stora för att beskriva vädret runt en normalstor mjölkgård.

På hemsidan vallprognos.se kan man följa förändringen i temperatursumma för utvalda platser i Sverige och man anger att datum för 250 graddagar är en indikation på när det är dags att skörda första skörd.

Prognosprover är grunden

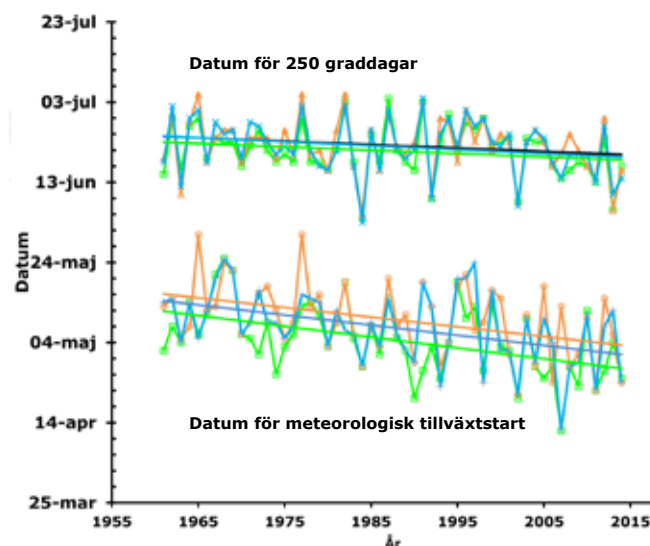
Dygnsmedeltemperaturen har registrerats på tre prognosgårdar; Röbbäcksdalen utanför Umeå, Ersmark utanför Skellefteå (ca 14 mil norr om Umeå) och Soukolojärvi utanför Övertorneå (strax söder om polcirkeln, ca 40 mil norr om Umeå) under 54 år (1961–2014).

Temperatursumman har också jämförts med klippta skördetidsprognosprover i gräsvall åren 2008–2014 från 15–20 gårdar i Västerbottens och Norrbottens län. Lantbrukarna har klippt prover vid 2–3 tillfällen i första skörd och skickat in dem för NIRS-analys av halten omsättbar energi. En svaghet med data-materialet är att få provtagningar har skett vid lägre energihalter än 11,2 MJ/kg ts eftersom lantbrukarna strävade efter att skörda fälten vid optimal tidpunkt.

Dessutom har en jämförelse gjorts mellan temperatursumman och data från skördetidsförsök åren 2003–2006 för timotej (sorterna Grindstad och Jonatan) och ängssvingel (sorten Kasper). Försöken gödslades med 90 kg kväve per ha till första skörd. Beräkningar av halten omsättbar energi har gjorts med hjälp av VOS och askhalt.

Meteorologisk tillväxtstart

Trenden visar att tidpunkten för meteorologisk tillväxtstart i medeltal numera inträffar 11–14 dagar tidigare än vad den gjorde 1961. Förändringarna är ungefär lika stora på de tre platserna. Variationen mellan två närliggande år är ofta mycket större än trenden, så trenden går inte att lita på som beslutsunderlag för ett enskilt år (figur 1).

Figur 1. Datum för beräknad meteorologisk tillväxtstart och när temperatursumman kommer upp till 250 graddagar (basen +5°C) för åren 1961–2014. Röbbäcksdalen, Ersmark och Övertorneå.

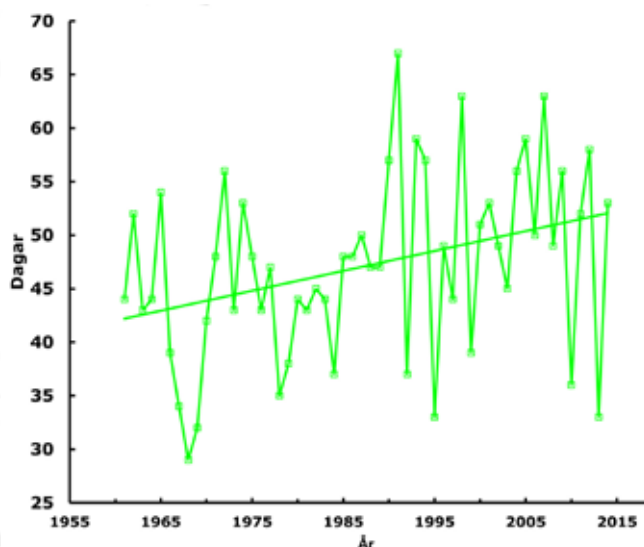
Datum för 250 graddagar

Tidpunkten för när temperatursumman har uppnått 250 graddagar har varierat en månad mellan det varmaste och kallaste året. Det är i den studerade tidsserien som gränsen uppnåddes allra tidigast var 1984 på alla tre platserna, men även 1992, 2003, 2011 och 2013 var tidiga år. Åren 1987 och 1991 var sena på alla tre platserna, men det finns flera sena år (figur 1). Trenden visar att datum för 250 graddagar inträffar fyra dagar tidigare nu jämfört med 1961, men det är stora skillnader mellan näraliggande år.

Antalet dagar mellan tillväxtstart och 250 graddagar

Trenden är att antalet tillväxtdagar fram till 250 graddagar har ökat från 42 till 53 dagar (figur 2). Det mesta av trendlinjens ökning beror på en tidigarelagd tillväxtstart. Variationen mellan år är dock mycket stor, från 29 till 67 dagar. Fler tillväxtdagar mellan tillväxtstart och 250 graddagar innebär att det finns fler dagar för tillväxt och därmed att man kan få en större ts-skörd vid samma energihalt om det finns tillräckligt med kväve och vatten. Det beror på att någon grads lägre temperatur inte sänker tillväxthastigheten så mycket. Optimal dygnsmedeltemperatur för tillväxt för våra vallgräs är cirka 17°C, men tillväxten är minst 80 % av den optimala redan vid 10°C. Samtidigt går plantutvecklingen och därmed sänkningen av energihalt/smältbarhet långsammare vid lägre temperatur. Vad händer då med råproteinhalten? Om mängden växttillgängligt kväve inte ökar späder en större skörd ut råproteinhalten så att den blir lägre, och en låg råproteinhalt kan förhindra en skördeökning om man inte samtidigt ökar kvävegivan.

Forts. nästa sida

Figur 2. Antalet dagar mellan tillväxtstart och 250 graddagar för åren 1961–2014 för Rönneby, Umeå.

Temperatursumman efter meteorologisk tillväxtstart

Trenden visar att den årliga temperatursumman mellan meteorologisk tillväxtstart och årets slut har stigit. Det har blivit 195 graddagar varmare i Umeå, 205 graddagar i Ersmark och 160 i Övertorneå. Även här är variationen stor mellan näraliggande år, och det finns inget samband mellan meteorologisk tillväxtstart och temperatursumma. Det här gör det svårt att utnyttja de riktigt varma åren då det inte går att förutsäga på våren hur sommaren ska bli. Speciellt i Övertorneå har det förekommit år med relativt låg temperatursumma även på 2000-talet. Temperatursumman överstiger 1 000 graddagar 44 år av 54 för Rönneby, 39 av 54 för Ersmark och 30 år av 54 för Övertorneå.

En annan förändring under den här tidsperioden är att vi har börjat använda den tidiga timotejsorten Grindstad. Den behöver kortare växtsäsong än de traditionella timotejsorterna i det här området eftersom den är cirka en dag tidigare i första skörd och cirka fem dagar tidigare i återväxten. Detta har bidragit till att möjligheterna att skörda tre gånger i norra Sverige har ökat.

Prover från skördetidsprognosen

Resultaten från de prov som klippts i den allmänna skördetidsprognosen i Norr- och Västerbotten är inte helt lätta att tolka. För varje enskild gård ”hoppas” värdena lite mellan provtillfällena. Det kan bero på att man analyserar proverna med hjälp av NIRS som har ett relativt stort analysfel (minst 0,5 MJ/kg ts). Det kan även bero på variationer i det fält som har provtagits och svårigheten att ta ut representativa prover. Regressionsanalysen för alla gårdar tillsammans visar att

250 graddagar är ett bra riktvärde på att grödan innehåller 11 MJ/kg ts (variation: 210–310 graddagar). Man får dock hålla i minnet att eftersom många av fälten skördades vid optimal tidpunkt finns det få provtagningar efter 11,2 MJ/kg ts. Vi vet också att förändringen speciellt i timotej inte är rätlinjig utan att energihalten/smältbarheten sjunker långsamt fram tills de första skotten har uppnått utvecklingsstadium 45 (axet/vippan har vuxit in i flaggbladets bladslida) och att förändringen därefter går mycket snabbt (se bl.a. Gustavsson, 2014). Man bör därför oftast ha avslutat skörden vid 250 graddagar för att få bra kvalitet till mjölkkor.

Skördetidsförsök

Åren 2003–2006 genomfördes ett fältförsök i gräsvall på Rönnebydalens forskningsstation i Umeå där timotejsorterna Grindstad och Jonatan samt ängssvingelsorten Kasper jämfördes. Resultatet från det försöket visar att Grindstad i medeltal över fyra år uppnådde 11 MJ/kg ts vid 227 graddagar, Jonatan vid 239 och Kasper vid 249 graddagar. Det fanns en variation mellan år; det krävdes lägre temperatursumma för att uppnå 11 MJ/kg ts år 2005 än de andra åren. Ängssvingeln får vipa tidigare än timotej. Trots detta kan ängssvingelns energihalt sjunka långsammare än timotejens om en stor viktandel av ängssvingelns skott är kvar i bladstadiet.

Slutsatser och spekulationer

- Det är stora variationer mellan enskilda näraliggande år, mycket större än trendlinjens förändring mellan 1961 och 2014.
- Det finns ett samband mellan tillväxtstart på våren och antalet tillväxtdagar före första skörd. Vi bör undersöka vidare om man ska rekommendera en ökad kvävegiva på våren de år då tillväxtstarten är tidig för att inte råproteinhalten i skörden ska bli låg och/eller att tillväxten ska begränsas av kvävebrist.
- Man bör ha avslutat förstaskörden till mjölkkor vid 250 graddagar för att få bra kvalitet.
- Det finns inget samband mellan tillväxtstart på våren och total temperatursumma för hela säsongen. Det gör det svårt att fullt ut utnyttja trenden att det har blivit varmare.
- Möjligheterna att skörda vallen tre gånger i norra Sverige har ökat tack vare ökad användning av tidiga timotejsorter samt varmare och längre växtsäsong.

Anne-Maj Gustavsson, SLU, Inst. för norrländsk jordbruksvetenskap, tel: 090-786 87 17, e-post: anne-maj.gustavsson@slu.se

Lästips:

Gustavsson, A.-M. 2014. Varför är skördetiden så avgörande för vallens näringsvärde? Sveriges lantbruksuniversitet. Nytt från norrländsk jordbruksvetenskap 5, 8 s.
vallprognos.se <http://www.vallprognos.se/>

**OLSSONS
VALLFRÖ**

Gör Din egen vallblandning!
Baljväxter, örter och gräs

OLSSONS FRÖ Mogatan 6, 254 64 Helsingborg Tel 042-250 450 info@olssonsfro.se www.olssonsfro.se

Ensilage och halm till dikor under dräktigheten – mixat eller utfodrat var för sig?

Sent skördat vallensilage mixat tillsammans med halm är ett utmärkt foder till dräktiga dikor under stallperioden. I lågdräktighet rekommenderar vi en mix med proportionerna en rundbal sent skördat ensilage och en rundbal med halm som mixas i en blandarvagn. I högdräktighet ökas andelen ensilage till minst två balar som mixas med en bal halm.

Kor av rasen hereford betecknas som lättfödda, dvs. de blir lätt feta om foder som ges i fri tillgång innehåller för mycket näring. Att näringsförsörja kon, samtidigt som den inte får äta för mycket, och att dessutom i enlighet med det ekologiska regelsystemet hålla den med foder i fri tillgång, kan därför vara en utmaning! Arbete är en stor kostnad för dikoproducenten. Därför utfodrar man ofta med rundbalat ensilage som ställs ut så att korna kan äta foder i fri tillgång. Riskerar djuren att bli feta byts ensilaget ut mot halmbalar vilket i praktiken kan innebära att korna äter ensilage i några dagar följt av halm i några dagar.

Utfodringsförsök på Götala

I ett försök som genomfördes på Götala nöt- och lammköttscentrum jämfördes två utfodringsstrategier till dikor. Den ena gruppen utfodrades med en mix i fri tillgång bestående av hackat vallensilage och halm. Den andra fick vallensilage i fri tillgång i fyra dagar följt av halm i fri tillgång i tre dagar varje vecka under stallsäsongen fram till kalvning.

Foderkonsumtionen registrerades dagligen och sammanställdes för de sista 18 veckorna i dräktigheten. Tjugotvå herefordkor delades i två likvärdiga grupper vad gällde ålder, vikt och hull. Inga förstagångskalvande kor ingick i försöket. Korna gick i två gruppboxar med individuell foderregistrering med 1,5 ko per ätplats/foderkrubba. De vägdes och hullbedömdes var fjortonde dag från försöksstart fram till kalvning.

Korna utfodrades med sent skördat gräsenilage (49,7 % ts, 9,0 MJ/kg ts, 106 g rp/kg ts, 577 g NDF/kg ts) och vete-halm (93,6 % ts, 30 g rp/kg ts, 793 g NDF/kg ts). Den ena gruppen fick mixat foder, en bal ensilage blandades med en bal halm vilket i snitt gav 63 % halm i mixen. Den andra gruppen fick ensilage i fyra dygn och halm i tre dygn ("separat" utfodring), vilket innebar 31 % halm av det korna konsumerade. Båda grupperna utfodrades med fri tillgång av respektive fodermedel. Efter kalvning flyttades korna och fick enbart gräsenilage. Allt foder hackades i en vertikalblandare för att få samma strålängd på grovfodret i båda grupperna. Fodrets ts-halt bestämdes varje vecka under försökets gång. Foderprov togs dagligen och frystes in för senare sammanslagning och månatlig analys. Kalvarna vägdes vid födseln och vid avvänjning. Fodertabeller för idisslare (2003) har använts för att räkna ut kornas energi- och smältbara råproteinbehov.

Foto: Annika Arnesson

Foderkonsumtionen varierade

Foderåtgången under försöksperioden skiljde sig åt mellan grupperna. I den mixade gruppen konsumerade varje ko totalt 1 560 kg ts, varav 569 kg ts vallensilage och 991 kg ts halm. De separat utfodrade korna åt mindre foder totalt, 1 281 kg ts per ko, men andelen vallensilage var högre, 899 kg ts, och halm-andelen lägre, 382 kg ts, än i den mixade gruppen.

De separat utfodrade korna överutfodrades med smältbart råprotein under hela dräktigheten, 172 % av behovet i lågdräktighet och 127 % av behovet i högdräktighet, och överutfodrades med energi under lågdräktigheten, 118 % av behovet i lågdräktighet respektive 71 % av behovet i högdräktighet. De dagar korna åt vallensilage var konsumtionen mycket stor. Som förväntat var det något stökigare vid utfodringen de dagar som korna fick ensilage. När halm utfodrades var det ingen konkurrenssituation men korna verkade uppskatta halmen den första dagen. I högdräktighet minskade halmkonsumtionen rejält och en del dagar valde vissa kor att inte äta någon halm alls. Några kor i den separat utfodrade gruppen fick diarré vilket inte är bra för vare sig djur, stallmiljö eller ströåtgång.

Den mixutfodrade gruppens foderstat passade utmärkt under lågdräktigheten. Korna som fick mixat foder åt fler men mindre portioner än den separat utfodrade gruppen och de upplevdes som lugnare och mer nöjda. De försökte sortera ut ensilaget men tack vare att det var väl mixat så syntes inga tecken på lyckad sortering i resterna. I slutet av dräktigheten var foderstaten alltför

Forts. nästa sida

- Högavkastande rörsvingel
- Säker grovfoderproduktion av hög kvalitet
- Något senare mognad

www.scandinavianseed.se

fiberrik och korna hade ett något litet protein- och energiintag, 84 % smältbart råprotein av behov och 71 % energi av behov. Korna var tröga i magen och konsumtionen minskade något. I högdräktighet kan det därför vara idé att mixa två balar ensilage och en bal halm istället för en bal halm och en bal ensilage.

Båda foderstaterna fungerar

Att utfodra ensilage och halm olika dagar kräver en stabil och homogen kogrupp med tillräckligt många ätplatser så att även mer lågrankade kor kommer åt då vallensilage utfodras. På kort sikt, en stallsäsong, kunde inga negativa följder på kalvvikter, avvänjningsvikter eller dräktighetsresultat ses, men för vissa individer passar inte den här utfodringsstrategin och de kommer sannolikt att fara illa på längre sikt.

Trots skillnader mellan grupperna i konsumtion kunde inga skillnader ses i kornas vikt eller hull. Det var heller inga skillnader i kalvarnas födelsevikt eller tillväxt fram till avvänjning. Slutsatsen är att båda utfodringsstrategierna fungerar vikt- och hullmässigt, men att separat utfodring ställer större krav på gruppering av djur och kan leda till störningar i tarmfloran.

Rekommendationen från detta försök är att, om du har tillgång till blandarvagn, i lågdräktighet utfodra en mix i fri tillgång bestående av sent skördat vallensilage och halm samt att i högdräktighet öka andelen vallensilage i fodermixen. Finns ingen blandarvagn att tillgå så är det viktigt att sortera djuren i jämna grupper och anpassa utfodringen utifrån hull och kondition.

Försöket finansierades av Nötkreaturstiftelsen Skaraborg, Agroväst, Västra Götalandsregionen och SLU.

Frida Dahlström & Annika Arnesson, SLU, Inst. för husdjurens miljö och hälsa, tel: 0511-672 54, e-post: frida.dahlstrom@slu.se

Lästips:

Dahlström, F. & Arnesson, A. 2016. Ensilage och halm till dikor under dräktighet mixat eller separat utfodrat. Sveriges lantbruksuniversitet. Inst. för husdjurens miljö och hälsa. Rapport 43.

EGF på Irland 17–21 juni 2018

Den 27:e konferensen inom European Grassland Federation (EGF) arrangeras 17–21 juni 2018 i Cork på Irland. Temat för symposiet är "Sustainable Meat and Milk Production from Grasslands". Betesanpassade växter och djur för bättre ekonomi kommer att vara i fokus, liksom dess påverkan av klimatförändringar. Innovationer och kunskapsförmedling har en central roll, liksom hur man hanterar stora data-mängder.

Utöver föreläsningar och diskussioner anordnas studieresor både under och efter konferensen.

Anmäl dig **senast i februari** för lägsta kostnad.

Mer information: <http://www.egf2018.com/>

Forskningsanslag och resestipendier 2018

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien utlyser forskningsanslag och resestipendier ur:

Stiftelsen Anders Elofsons fond

Disponibla medel: 250 000 kronor

Stiftelsen Svenska Vallföreningens fonder

Disponibla medel: 250 000 kronor

Resestipendier och anslag ur stiftelserna kan sökas av såväl verksamma lantbrukare som forskare, rådgivare och lärare.

Tillgängliga medel disponeras för främjande av forskning inom betes- och vallkulturens samt fröodlingens ämnesområden samt för bidrag till resor, framförallt utomlands, för studier inom vallodlingens, vallfoderberedningens och vallfoderutnyttjandets områden.

Information

om stiftelserna och anvisningar för ansökan finns på <http://www.ksla.se/anslag-stipendier/ansokan-15-februari/>

Ansökan

som görs elektroniskt, ska vara KSLA tillhanda **senast den 15 februari 2018 kl. 17.00.**

Besked

meddelas v. 12, 2018.

Kungl. Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA), tel: 08-54 54 77 00.

God Jul o Gott Nytt År!

Foto: Karin Höök

En årsmötesdag full av grovfoderinnovationer...

Inno4Grass-projektet väver samman lantbruk och forskning

Svenska Vallföreningen är part i projektet Inno4Grass där åtta länder deltar. **Nilla Nilsdotter-Linde**, som jobbar för SLU i projektet berättade om arbetet så här långt. Tjugo svenska lantbrukare är intervjuade och nu ska arbetet gå vidare med fördjupade studier, möten och satsningar på utbildning, utbyten och forskningsprogram. Faktablad om de tjugo lantbrukarna kommer inom kort finnas på www.inno4grass.eu/sv

Nicolaus brinner för vallodling

Nicolaus Cederblad, nötköttsproducent och maskinentreprenör har 300 ha åker varav 100 vall samt 450 djur. Eftersom han har tjuruppfödning är foderkraven höga, 170 g råprotein och 11,5 MJ. Han vill också ha ett ganska torrt foder. ”I mjölkproduktion går det alltid att trolla fram annat foder utöver vall men inte här”. Nicolaus har testat 100 % vallfoder. Slaktåldern blev högre men det fungerade. Nu är han dock tillbaka till grovfoder och spannmål.

Vallblandningen består av 45 % timotej Lischka, 25 % rörsvingelhybrid Hykor, 10 % rödklöver, 5 % vitklöver och 15 % blålusern. Hykor avkastar bra vilket märktes när en annan rörsvingel provades ett år. ”Hykor och lusern ska alltid finnas med”. Lusernen har gått bättre och bättre. På Vikbolandet där Nicolaus bor är pH inte naturligt högt, så kalkning kan behövas. Han har testat rena baljväxter som proteinvall. Det fungerade; proteinmängden och även proteinkvaliten blev bra, men skörd var 4:e vecka blev för jobbigt. Även rörfilen odlas och används då som kalvhö. En finess är att vildsvinen inte verkar gilla rörfilen.

Vid skörden gäller det att vara på tå. Regnstatistik är väldigt intressant. Vallsköörden slås efter datum och väder, man behöver ”hetsa igång” för att hinna med 600 ha. ”Det regnar alltid sista dagarna i maj” och det måste man parera. Man måste ha maskinkapacitet eller köpa in den. Nicolaus har två 9 m slätterkrossar och en 12 m strängare. Genom att köra en kombination av bredspritt och strängat kan man få en bra avverkning med 18 m gräs till hacken. Gödning efter skörd körs efter sjudagarsregeln, dvs. den måste ut inom sju dagar, och det ska vara kalksalpeter. Att hålla tempot mellan skördarna är också viktigt. Efter fem-sex veckor ska nästa skörd tas när det är väder. En tidig förstaskörd ger en bättre start på återväxten med mycket baljväxter. Tredjesköörden tas efter ytterligare 4–4,5 veckor och sedan kan det bli en fjärde skörd.

Ensileringen fungerar bra utan varmgång trots högt tempo vid inläggning, inget tillsatsmedel och hög ts-halt. Packningen görs omsorgsfullt och att lägga tid på täckningen är viktigt; ”kör med kantplast, tunn folie, ett lager plast till och så däcksidor och sandkorvar, då blir det inget dåligt i kanterna”.

Det är kul att prata vall, tycker Nicolaus. Han läser Svenska vallbrev och provar gärna andras idéer. Hans huvudtips blev följande:

- Ut tidigt – 22/5
- Gödsla direkt – förutsättning för nästa skörd i tid
- Täta skördar
- Stor maskinkapacitet – samverkan
- Odlas och sälj kvalitetsprotein

Nicolaus Cederblad ingår i projektet Inno4Grass och intervjuades av Margareta Dahlberg.

Engelskt rajgräs om hästen får välja

Betet är viktigt för hästen, men vad hästen föredrar att beta är knappt undersökt, menade **Margareta Bendroth**, hästrådgivare vid Hushållningssällskapet Sjuhärad. Rator är ett problem på hästbeten, hästarna vill inte beta närmare sin gödsel än en meter. När det är ont om mark, som ofta på hästgårdar, går det att öka produktionen med bättre betesskötsel, men det är tyvärr ont om hästvallblandningar på marknaden.

Hästbete behöver vara smakligt, ha bra näringsinnehåll samt tåla tramp och hård avbetning. På Råde testades olika arter och blandningar i betesförsök. Det var tydligt vad hästarna ville ha och det blev skarpa gränser mellan rutorna. Engelskt rajgräs och ängsgröe var mest eftertraktade. Minst betades hundäxing, rödsvingel och timotej. Hästarna gillade inte blålusern och kummin men de gillade käringtand och vitklöver. Foderlösta och örter gav mest utrymme för ogräs. Timotej tålde avbetning oväntat bra. Smakligheten var från bäst till sämst: Engelskt rajgräs > Ängsgröe > Rörsvingel > Foderlösta > Ängssvingel > Gräs- och örtblandning > Timotej > Gräs och vitklöver > Ren gräsblandning.

Välj en betesblandning med timotej, engelskt rajgräs, rörsvingel (om möjligt av betestyp), rödsvingel, ängsgröe och vitklöver, menade Margareta. Den blir tramptålig, marktäckande och relativt smaklig. Slutrapporten finns på www.lantbruksforskning.se

4D4F – EU-projekt för teknik i mjölkproduktionen

Margareta Emanuelson, vicedekan med ansvar för samverkansfrågor inom husdjurs- och veterinärområdet på SLU, berättade om projektet 4D4F, Data Driven Dairy Decisions for Farmers, ett nätverk med fokus på sensorer i mjölkproduktionen (www.4d4f.eu). Det kan vara teknik för mätning på djuren,

Forts. nästa sida

såsom kroppstemperatur, hullvärdering, pH + temperatur + aktivitet med hjälp av bolus, värmekamera för juverhälsa, samt satellit och drönare som kan användas i vall och bete.

Fruktksamhet, juverhälsa, hälsa, nutrition och datahantering ligger i topp av ämnen som man vill jobba med. Man tar fram guider på 4–5 sidor varav tio nu översatts till svenska. Det finns även listor med standardrutiner, korta artiklar samt översikter över utrustning av olika fabrikat och vad de har för egenskaper. Det finns också videoklipp där svenska och utländska lantbrukare och rådgivare beskriver hur tekniken fungerar.

Foto: Nilla Nilsdotter-Linde

Maskinen Cameleon från Gothia Redskap förevisades av Johan Hedestad.

Beslutat på årsmötet

Vid Svenska Vallföreningens årsmöte den 28 november på Vreta Kloster omvaldes Nilla Nilsdotter-Linde, Uppsala och Gunnar Liljebäck, Överkalix som ordinarie ledamöter samt Rolf Spörndly, Uppsala som suppleant på tre år. Hulda Wirsén, Kalix nyvaldes som suppleant på tre år efter Christer Larserud, Frösön. Hela styrelsens sammansättning efter konstitution framgår av tabellen nedan. Till ordinarie revisorer för räkenskapsåret 2017/2018 omvaldes Tobias Andersson, Falkenberg och Lars-Erik Josephson, Värnamo med Magnus Halling, Uppsala och Karl Johan Jönsson, Klågerup som suppleanter. Till valberedning omvaldes Sofia Kämpe, Karlsborg (sammankallande), Kjell Ivarsson, Stockholm, Thomas Karlberg, Söderköping och Marjo Lilja, Färjestaden. Lars Olsson, Eslöv hade avböjt omval. Ekonomiadministration och medlemsregister sköts av Rådgivarna i Sjuhärad, Länghem.

Svenska Vallföreningens styrelse

Ordinarie	Suppleanter
Anna Carlsson, Getinge, ordf.	
Per Rudengren, Mellösa, vice ordf.	Göran Lindgren, Klässbol
Nilla Nilsdotter-Linde, Uppsala, sekr.	Rolf Spörndly, Uppsala
Lars Jakobsson, Lillkyrka, kassör	Kjell Sandahl, Nye
Maria Wahlquist, Vallåkra	Linda af Geijersstam, Kalmar
Gunnar Liljebäck, Överkalix	Hulda Wirsén, Kalix
Lars Ericson, Umeå	Göran Edholm, Vännäs

Vallinsådd – ny teknik och gammal sanning

Per Ståhl, Hushållningssällskapet, kombinerade gammal kunskap med nya tankar angående valletablering. Han sammanfattade enligt följande:

- Frölåda – fungerar bra men kan ge genomväxning av klöver på lätt jord.
- Ogräsharv – ger en bra vall men i försök tappade vallen mycket vid sen sådd.
- Billar – på våren i höstsädd fungerar det bra.

Insådd med breda radavstånd är en ny möjlighet. Det går bra att så mellan spannmålsraderna vid en senare ogräshackning. Maskinen Cameleon förevisades på mötet. Den kan hacka och bredsprida eller radså samtidigt. Att så i samma rad som spannmålen kan fungera med rödklöver och rajgräs. Huvudrekommendationen är dock att så vall och skyddsgröda samtidigt.

Linda af Geijersstam, Hushållningssällskapet Kalmar, tel: 0706-15 67 70, e-post: linda.af.geijersstam@hushallningssallskapet.se

Lästips:

Bendroth, M., Jansson, J. & Stenberg, M. 2017. Bete om hästen får välja – smaklighet och produktion. SLU. Inst. för växtproduktionsökologi. Rapport 22, 116–119.

Föreningen redovisade ett underskott för verksamhetsåret 2016/2017 på 27 253 kr med ett eget kapital på 478 570 kr vid en balansomslutning på 953 482 kr. Budgeten för innevarande verksamhetsår fastställdes med ett underskott på 42 500 kr förutsatt bl. a. att 85 % av befintliga samt 65 % av nyvärvade medlemmar förblir medlemmar även under nästa verksamhetsår. Årsmötet beslutade att behålla medlemsavgiften 400 kr/år varav 100 kr går till lokalföreningen, såvida minst en aktivitet utöver aktivitet i samband med årsmötet redovisas, eller till lokal verksamhet i de län där vallförening inte finns. Ej utbetalda medel skall användas dels för att initiera lokala aktiviteter, dels för att arbeta på riksplanet med information, lobbying m.m. Föreningen hade 1 999 medlemmar som betalat årsavgift i oktober 2017, dvs. en svag ökning sedan oktober 2016 då det fanns 1 986 medlemmar.

Nilla Nilsdotter-Linde, SLU, Inst. för växtproduktionslära, tel: 070-662 74 05, e-post: Nilla.Nilsdotter-Linde@slu.se

SVENSKA VALLBREV kommer ut med sju nummer 2018.

Manusstopp

Nr 1 18 jan

Utgivning

16 feb

Redaktionskommitté: Nilla Nilsdotter-Linde, ansvarig utgivare,

tel: 070-662 74 05, e-post: Nilla.Nilsdotter-Linde@slu.se

Gun Bernes, tel: 090-786 87 44, e-post: gun.bernes@slu.se

Redaktion och layout: **Irène Persson**,

tel: 070-616 66 27, e-post: irenee.persson@gmail.com

Vill du bli medlem i Svenska Vallföreningen? Betala 400 kr till pg. 72 27 23-4 eller bg. 108-9705 och ange namn och adress.

Har du rätt vallfröblandning?

Vi har nya vallfröblandningar inför säsongen 2018. Kontakta någon av våra säljare så berättar vi mer.

0430-162 00 | vallbergalantman.se

Hållbarhet i öppnade hösilagebalar

Många hästgårdar har få hästar, vilket innebär att det kan vara svårt att hinna förbruka en öppnad ensilage- eller hösilagebal innan fodret får försämrad hygienisk kvalitet. Under tidig höst och sen vår kan fodret bli skämt efter tre till fyra dagar,

beroende på temperatur, luftfuktighet och vilken hygienisk kvalitet fodret har från början. En nedsatt hygienisk kvalitet i fodret redan vid balöppningen liksom varmt och fuktigt väder gör oftast att förskämningen går snabbare.

Foto: Cecilia Müller

Det finns begränsat med studier på hur hållbarheten i öppnade balar påverkas av olika faktorer, men en studie¹ gjord på Flyinge i Skåne visade att öppnade hösilagebalar med 56 % ts-halt hade oförändrad hygienisk kvalitet under fem dagar efter öppning. De öppnade balarna förvarades skyddade mot nederbörd i ca 10 till 12 °C. De öppnade balarna provtogs varje dag för analys av bl.a. ts-halt och pH samt halterna av ammoniumkväve, mjölksyra, ättiksyra och etanol. Den enda förändring som uppkom under de fem dagar balarna stod öppna var i etanolhalten, vilken minskade från dag 1 till dag 5. Temperaturen i de öppnade balarna följde utomhustemperaturen och ökade inte under dessa dagar.

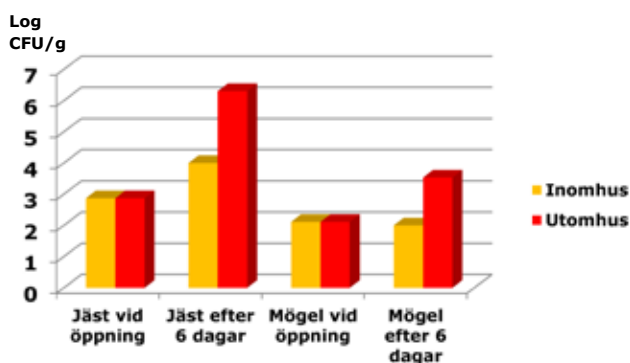
Jäst är den organism som ofta uppträder först i förskämningssprocessen och ”öppnar dörren” för andra mikroorganismer som mögel och vissa bakteriearter. Därför är det viktigt att försöka begränsa tillväxten av jästsvampar i foder. I en studie från 2002² undersöktes hur antalet jäst- och mögelsvampar i hösilage påverkas av hur balarna hanterades efter öppning. Öppnade hösilagebalar lagrades inomhus

i en loge eller utomhus på en hårdgjord yta utan något skydd för nederbörd. Omgivningstemperaturen var ungefär densamma inomhus som utomhus. Plasten togs av helt och hållet från alla balar i studien. Den nederbörd som föll under de sex dagarna var i form av 18,5 mm regn. Antalet jäst- och mögelsvampar var vid dag 6 generellt högre i de balar som lagrats utomhus jämfört

med inomhus. Antalet jäst- och mögelsvampar var lika vid start och efter sex dagar i de balar som lagrats inomhus, men högre jämfört med startvärdet i de balar som lagrats utomhus (figur 1). Slutsatsen av studien var att öppnade balar bör skyddas mot regn (och annan nederbörd) för att fördröja tillväxten av jäst- och mögelsvamp, och därmed förlänga hållbarheten på fodret.

Foto: Cecilia Müller

Figur 1. Lagring av öppnade hösilagebalar inomhus eller utomhus, och dess inverkan på antalet jäst- och mögelsvampar efter sex dagar. Antalet jäst- och mögelsvampar var högre vid lagring utomhus jämfört med inomhus

Cecilia Müller, SLU. Inst. för husdjurens utfodring och vård, tel: 018-67 29 93, e-post: Cecilia.Muller@slu.se

Lästips:

- ¹ Müller, C.E. 2009. Long-stemmed vs. cut haylage in bales – Effects on fermentation, aerobic storage stability, equine eating behaviour and characteristics of equine faeces. *Animal Feed Science and Technology* 152, 307–321.
- ² Müller, C. 2002. Småbalsensilering – paketensilage till hästar. SLU. Inst. för husdjurens utfodring och vård. Rapport 254.